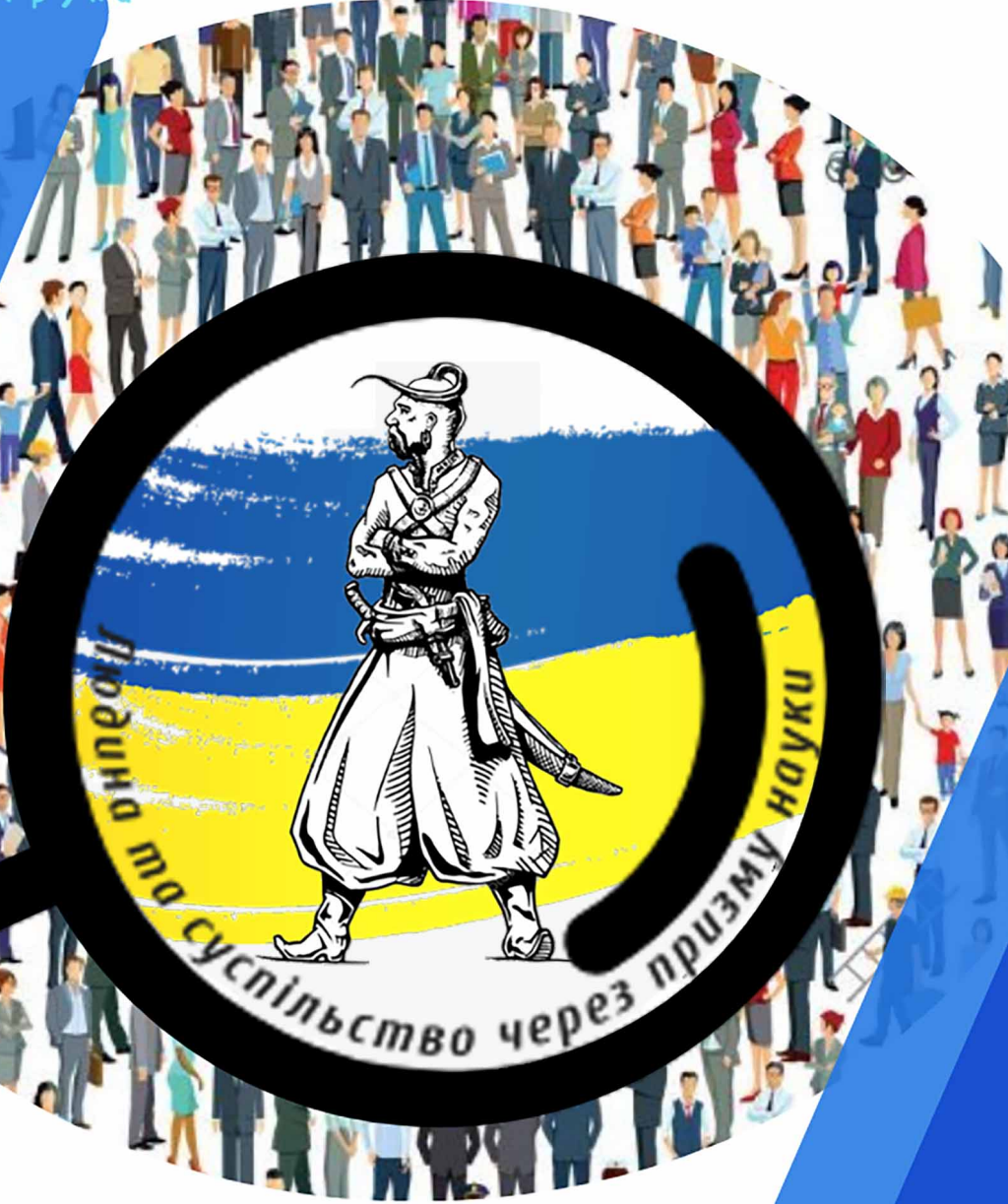

*Ми їстимось за те, чому
немає чини в усьому світі –
за Батьківщиною.*
О. Довженко

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

**Громадська наукова організація
«Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління»**

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

*(Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право»,
Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 11(25) 2023

Київ – 2023

**Public scientific Organization
«Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration»**

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

*(Series «Management and administration», Series «Law»,
Series «Economics», Series «Psychology», Series «Pedagogy»)*

Issue № 11(25) 2023

Kyiv – 2023

ISSN 2786-5274 Print

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11\(25\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11(25))

**«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2023. № 11(25) 2023. С. 754**

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 06.09.2023, № 2/9-23)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.*

Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89 журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 768 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальностей 073 - менеджмент, 076 - підприємництво та торгівля, 015 - професійна освіта

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.08.2023 № 1035 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальності 053 - психологія

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Генерального штабу Збройних Сил України, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Абуселідзе Георгій - завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

- Бенцьовська Наталя Борисівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Інституту Військово-Морських Сил Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (м. Київ, Україна)
- Бондар-Підгурська Оксана Василівна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», (Полтава, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Дацій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Демідова Юлія Євгенівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного Технічного Університету «Харківський Політехнічний Інститут» (Харків, Україна)
- Дем'янишина Олеся Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
- Дранус Любов Сергіївна кандидат економічних наук, доцент, оцент кафедри менеджменту Чорноморського національного університету імені Петра Могили
- Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Каламаж Руслана Володимирівна - доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія» (Рівне, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інститут автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Калашнік Наталія Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова, (Вінниця, Україна) kalashnuknatalia@gmail.com
- Кобець Дмитро Леонтійович - кандидат економічних наук (доктор філософії), доцент Хмельницького національного університету, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування (м. Хмельницький, Україна)
- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Корнієнко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охороною здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інститут соціальних технологій Університет "Україна" (Хмельницький, Україна)
- Литвиненко Віктор Іванович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Навчального наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту Північного Університету Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмайльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Новак-Каліяєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Орлова Наталя Сергіївна - доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Пагута Тамара Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, директор Інституту педагогічної освіти Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (Рівне, Україна)
- Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)
- Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Савенко Олена Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і права Дніпровського державного аграрно-економічного університету, членкиня громадської наукової організації "Фінансово-економічна наукова рада" (Київ, Україна)
- Сапожников Станіслав Володимирович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Трушкіна Наталія Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Яковицька Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Якушева Оксана Вікторівна кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету (Черкаси, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

Копonenko V.V. <i>ACTIVITIES OF PUBLIC PHYSICAL AND SPORTS ASSOCIATIONS REGARDING THE PHYSICAL AND SPIRITUAL DEVELOPMENT OF THE POPULATION</i>	13
Агарков В.С., Федорчук О.М. <i>ДЕРЖАВНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД</i>	20
Березовчук М.О. <i>ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ В РАМКАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТА ВИЗНАЧЕНОСТІ</i>	36
Бражко О.В. <i>ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНІ</i>	44
Бригілевич Г.М. <i>СТРАТЕГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ</i>	57
Гасюк І.Л., Баюк М.І. <i>МОЖЛИВОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ РУТИННИХ ЗАДАЧ ТА ПРОЦЕСІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	65
Кравчук О.В., Копанчук В.О. <i>МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ</i>	82
Рудь С.Л. <i>ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ЯДРА ОРГАНУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	91
Торічний В.О., Маняков І.В. <i>ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ У СИЛАХ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ</i>	104
Шпак Ю.В., Башинський О.Е., Кедюліч В.В. <i>СПЕЦИФІКА HR-МЕНЕДЖМЕНТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: КОРПОРАТИВНИЙ ПІДХІД</i>	113

- Яременко О.І.** 126
ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ
- Яровой Т.С., Дабіжа В.В.** 134
*РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКІЙ СТАБІЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА*
- Белай С.В., Минько О.В., Головня А.Ф.** 144
*МОТИВАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ:
ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК*
- Бєлова А.С.** 157
*МІСЦЕ ТА РОЛЬ АПАРАТУ СУДУ В ПРОЦЕСІ ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ СИСТЕМИ
СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ*
- Орлова Н.С.** 170
*ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У РЕГІОНАЛЬНІЙ ТА СЕКТОРАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ*
- Терлецька Ю.О.** 178
*ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА
У КОНТЕКСТІ ЦИКЛІЧНОСТІ ЙОГО РОЗВИТКУ*
- Томах В.В.** 186
*КОУЧИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ МЕНЕДЖЕРІВ КРЕАТИВНОГО
ТИПУ*

СЕРІЯ «Право»

- Naborets O.A.** 197
*ENSURING CYBERSECURITY OF UKRAINE AGAINST CYBERTERRORISM
THREATS: A SYSTEMATIC APPROACH*
- Буканов Г.М., Ширшикова Р.М., Крутень А.В.** 206
*АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ З
ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА*
- Воробей О.В.** 215
*ЧИ ПОТРІБНО ПЕРЕПРЕД'ЯВЛЯТИ ПІДОЗРУ ОСОБИ, МАТЕРІАЛИ ЩОДО
ЯКОЇ ПІСЛЯ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ЙЇ ПІДОЗРИ БУЛИ ВИДІЛЕНІ В ОКРЕМЕ
ПРОВАДЖЕННЯ?*
- Гаран О.В.** 224
*ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ БЕЗПЕКИ
ТА ЯКОСТІ ХАРЧУВАННЯ У ПЛОЩИНІ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ*
- Георгієвський Ю.В., Джафарова М.В., Христинченко Н.П.** 236
*РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ АДВОКАТОМ У СПРАВАХ ЩОДО
ОСКАРЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ*

- Дзевелюк М.В., Дзевелюк А.В., Яременко О.І.** 246
ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ: ПРИКЛАД ВПРОВАДЖЕННЯ ДОДАТКУ «ДІЯ» В УКРАЇНІ
- Мамедзаде Керім Хафіз огли** 258
АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА: АНАЛІЗ НОВЕЛ ЗАКОНОДАВСТВА
- Мулик К.Т.** 268
ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ
- Ольховик Л.А.** 275
ПРАВО НА ЖИТТЯ- ОСНОВНЕ КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ
- Оніщенко Н.М., Ноняк М.В.** 287
ПРАВО ЛЮДИНИ НА МИР: ЗАВДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
- Павелків С.Р.** 297
ДЕРЖАВНІ СЛУЖБОВЦІ І ПРАЦІВНИКИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: СПІЛЬНЕ Й ВІДМІННЕ У ЦІННІСНИХ ПРІОРИТЕТАХ
- Томляк Т.С.** 309
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОБІЛІЗАЦІЇ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

СЕРІЯ «Економіка»

- Алексєєва О.В., Шпикуляк О.Г., Шеленко Д.І.** 320
ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ
- Бабич Д.В., Сукрушева Г.О., Чужданова М.В.** 332
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЮ ГАЛУЗЗЮ В СФЕРІ ПЛАНУВАННЯ ЇЇ ФІНАНСУВАННЯ НА ОСНОВІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
- Баланюк І.Ф., Шеленко Д.І., Ліба Н.С., Приймак Х.М.** 343
НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ ПРИ ПРОСУВАННІ ТОВАРУ ЗА МАРКЕТИНГОВИМ ПРОЕКТОМ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА УПРАВЛІННЯМ БІЗНЕСУ
- Гречан А.П., Гречан П.Ю., Хоменко Н.В.** 354
РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ДІАГНОСТИКИ І ПРОГНОЗУВАННЯ
- Іваненко В.Ф., Іваненко Ф.В.** 365
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРУ В УКРАЇНІ

- Лещук Г.В.** 379
АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ
- Лещук Г.В.** 391
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ
- Новаковська І.О., Береза О.В.** 404
СТОЛИЧНЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ЗГІДНО З КОНЦЕПЦІЄЮ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
- Пилипенко М.М.** 414
ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ УМОВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК РЕГІОНУ
- Скрипник Л.Р., Яницька В.Ю.** 423
СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ
- Ставська Ю.В.** 434
ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ВИННОГО ТУРИЗМУ НА ВІННИЧЧИНІ
- Чернега І.І., Панахно Р.В.** 447
УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ
- Яців І.Б.** 459
ФІНАНСУВАННЯ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

СЕРІЯ «Педагогіка»

- Chugai O.Yu., Havrylenko K.M.** 474
TEACHERS OF ENGLISH EXPERIENCE OF PROVIDING FEEDBACK ON STUDENTS' PERFORMANCE DURING WAR IN UKRAINE
- Апрелєва І.В.** 489
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ УПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА
- Візрякіна О.М.** 500
ОГЛЯД ФІЗИЧНИХ ЧИННИКІВ У ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ
- Євсюков О.Ф., Пономарьова М.С., Золотарьова С.А.** 507
РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАСТВІ

- Ковальчук А.В.** 518
НАПРЯМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
- Крижановська Т.І., Крусь О.П., Савченко Н.С., Рудакова О.В., Токуєва Н.В.** 528
ПОРІВНЯННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС КОВІД-19 ТА ВОЄННОГО СТАНУ
- Кузьменко В.В.** 539
ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА ЗІ ШКОЛЯРАМИ ЩОДО ДІЙ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ВІД 70 РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ ДО СЬОГОДЕННЯ
- Ордановська О.І., Рубанська О.Я., Ромащенко К.В.** 549
ЦИФРОВІ СЕРВІСИ І ДОДАТКИ ЯК ЗАСІБ І ПРЕДМЕТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ І ВИКЛАДАЧІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН
- Радзівіл Т.А., Бай Ю.М., Бойко І.М.** 567
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ – ВАЖЛИВА УМОВА УСПІШНОЇ КОНЦЕРТНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
- Румянцева О.А.** 577
РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЧЕРЕЗ НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНОМУ ЧИТАННЮ ТА ПИСЬМУ
- Сімакова С.І.** 593
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ В ТВОРЧОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ФАКУЛЬТЕТУ
- Татарчук В.В.** 612
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ЕЛЕКТРОНІКИ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА
- Циганок О.О., Санівський О.М.** 626
РИТОРИЧНИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

СЕРІЯ «Психологія»

- Berezutskiy V.I., Berezutska M.S.** 634
UNIVERSAL ALGORITHM FOR GROUP MUSICAL PSYCHOTHERAPY
- Бочелюк В.Й., Панов М.С., Панов Т.С.** 647
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

- Винничук Р.О., Федик С.М.** 657
ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ, КОНТЕКСТ ПАНДЕМІЇ ТА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
- Вітомський Ю.Л., Бондаренко С.Ю.** 666
ЕТНОПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКО-ФРАНЦУЗЬКИХ ВЗАЄМИН В УМОВАХ ТРАНЗИЦІЇ (МОВНЕ ПИТАННЯ)
- Кононенко О.І., Кононенко А.О., Базиленко К.П., Прокоф'єва О.О., Медянова О.В.** 677
СОЦІАЛЬНА АКОМОДАЦІЯ ТА ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ЯК РЕСУРСИ ВИЖИВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ
- Ордатій Н.М.** 689
ВЗАЄМОУЗАЛЕЖНЕНІСТЬ ПСИХОСОМАТИЧНОГО ЗДОРОВ'Я Й ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Паскаль О.В.** 703
ІНТЕРВЕНЦІЙНИЙ ПІДХІД В НАВЧАННІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ
- Пугач С.С., Візнюк І.М., Долинний С.С.** 715
ПРАВОСВІДОМІСТЬ ЯК СОЦІОЛОГІЧНИЙ КОНТЕНТ СТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХІКИ ЛЮДИНИ
- Слуга І.Є.** 724
СХІДНІ ПСИХОСОМАТИЧНІ ПРАКТИКИ
- Ханяк К.В.** 735
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ УКРЗАЛІЗНИЦІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ
- РЕЦЕНЗІЯ** на монографію к.ю.н. Барікової А. А. «Дискреція в правозастосуванні у фінансовому праві» 749

СЕРІЯ «ЕКОНОМІКА»

УДК 330.313:631.11

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11\(25\)-320-331](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11(25)-320-331)

Алексеева Ольга Вікторівна доктор філософії, старший викладач кафедри аграрного менеджменту та маркетингу, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, 21000, Сонячна, 3, тел.: (097) 611-04-40, <https://orcid.org/0000-0003-4430-624X>

Шпикуляк Олександр Григорович доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН, учений секретар Інституту, завідувач відділу підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», Героїв Оборони, 10, м. Київ, 03127, тел.: (044)5260544, <https://orcid.org/0000-0001-5257-5517>

Шеленко Діана Іванівна доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76000, тел.: (099) 066-23-26, <https://orcid.org/0000-0002-9214-7258>

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. У статті надано загальну аналітичну оцінку ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. На основі аналізу динаміки змін структурних характеристик ресурсних спроможностей сільськогосподарських підприємств виявлено особливості їх функціонування в сучасних умовах господарюва.

Окреслено методологічну базу й аналізовано дослідницькі ініціативи з провадження наукового пошуку в царині ресурсоефективності сільськогосподарського бізнесу. Відзначено проєкції дифузії знань з визначення сутнісних ознак проблематики формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Аналізовано складові ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств з характеризуванням динаміки його господарського позиціонування в динаміці довоєнного періоду з привязкою до виробничих, ринкових і фінансово-економічних результатів їх функціонування.

Визначено роль сільського господарства в структурі національної економіки за часткою у ВВП, сплатою податків, в експорті, що представлено у контексті пізнання ролей галузі у забезпеченні зайнятості населення, формуванні добробуту й стійкості соціально-економічної системи в умовах складних викликів сьогодення.

Означено економічні аспекти ефективності реалізації ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств у царині фінансових результатів господарювання, формування продуктивності праці й забезпечення гідної оплати працівників сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано аспекти витрат виробництва, визначені співвідношення між темпами зростання вартостей та витрат за результатами організації-здійснення виробництва продукції рослинництва і тваринництва.

Обґрунтовано загальноекономічні позиції концептуалізації засад ефективної реалізації ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах господарювання. Висновки зроблені на основі проєкційного підходу й концептуалізації бачення можливої траєкторії тенденцій ресурсовикористання, яка позиціонована за наслідками набуття господарських ефектів у минулому.

Ключові слова: ресурсний потенціал, сільськогосподарські підприємства, результативність, інституційний сектор, сільськогосподарське виробництво.

Aliexsieieva Olha Viktorivna Doctor of Philosophy, senior lecturer of the department of agricultural management and marketing, Vinnytsia National Agrarian University, Sonyachna St., 3, Vinnytsia, 21000, tel.: (097) 611-04-40, <https://orcid.org/0000-0003-4430-624X>

Shpykuliak Oleksandr Hryhorovych Doctor of economic sciences, professor, corresponding member of NAAS, learned secretary of the Institute, head of the department of entrepreneurship, cooperation and agro-industrial integration, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics", Heroiv Oborony St., 10, Kyiv, 03127, tel.: (044)526-05-44, <https://orcid.org/0000-0001-5257-5517>

Shelenko Diana Ivanivna Doctor of economic sciences, professor, professor of department of entrepreneurship, trade and applied economics, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko St., 57, Ivano-Frankivsk, 76000, tel.: (099) 066-23-26, <https://orcid.org/0000-0002-9214-7258>

EFFICIENCY OF REALIZING THE RESOURCE POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN CURRENT ECONOMY CONDITIONS

Abstract. The article provides a general analytical assessment of the

efficiency of using the resource potential of agricultural enterprises. On the basis of the analysis of the dynamics of changes in the structural characteristics of the resource capacities of agricultural enterprises, the peculiarities of their functioning in modern economic conditions have been revealed.

The methodological base is outlined and the research initiatives for the implementation of scientific research in the area of resource efficiency of agricultural business are analyzed. Projections of the diffusion of knowledge on the definition of the essential features of the problem of the formation of the resource potential of agricultural enterprises were noted.

The components of the resource potential of agricultural enterprises are analyzed with the characterization of the dynamics of its economic positioning in the dynamics of the pre-war period with reference to the production, market and financial and economic results of their operation.

The role of agriculture in the structure of the national economy in terms of its share in GDP, payment of taxes, and exports is determined, which is presented in the context of learning about the roles of the industry in ensuring employment of the population, forming well-being and stability of the socio-economic system in the face of today's complex challenges.

The economic aspects of the effectiveness of the realization of the resource potential of agricultural enterprises in the field of financial results of management, the formation of labor productivity and the provision of decent remuneration for employees of agricultural enterprises are determined. The aspects of production costs are analyzed, the relationship between the rates of growth of costs have been highlighted based on the results of the organization-implementation of the production of crop and livestock products.

The general economic positions of the conceptualization of the principles of effective implementation of the resource potential of agricultural enterprises in modern economic conditions are substantiated. The conclusions are made on the basis of the project approach and conceptualization of the vision of the possible trajectory of resource use trends, which is positioned according to the consequences of the acquisition of economic effects in the past.

Keywords: resource potential, agricultural enterprises, productivity, institutional sector, agricultural production.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання в аграрному секторі економіки України характеризується безпрецедентними ризиками для функціонування сільськогосподарських підприємств. Це пов'язано із умовами воєнного часу, а також наслідками бойових дій на території нашої держави. Відзначаємо всеохопність впливу воєнного чинника на творення організаційно-економічного середовища підприємницької діяльності. У постановочному плані варто вести мову про наявність деструктивів під впливом яких сільськогосподарські підприємства наслідують проблеми

ефективності реалізації ресурсного потенціалу. Ситуація у загальноекономічному плані вирішення потребує розробки науково-обґрунтованих рішень стратегічного характеру для підтримки стійкості агрогосподарської ресурсної системи натеper, а також удосконалення у проєкції повоєнної відбудови України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базові основи розвитку сільськогосподарських підприємств та забезпечення їх ресурсним потенціалом розглянуто в працях багатьох відомих науковців, а зокрема І.Ф. Баланюка, Ю.Е. Губені, І.М. Кукси, Л.О. Кустрич, С.О. Лукіна, М.Й. Маліка, П.Є. Матковського, Л.С. Сас, Ю.О. Сороки, В.В. Юрчишина, В.М. Якубів, І.Б. Яціва та ін.

Науковці В.В. Россоха та О.М. Нечипоренко роблять акцент на прогнозування економічної ефективності сільськогосподарського підприємства оскільки, вона має вплив на структуру і масштаб подальшого виробництва сільськогосподарської продукції [1, с. 5].

Розвиток ж засад соціально відповідального господарювання відбуватиметься у поєднанні із формуванням у державі сприятливого для сільськогосподарських підприємств суспільного, податкового, психологічного та виробничого середовища [2, с. 50].

Не применшуючи важливості цих наукових досліджень, виділимо, що існує низка проблем, які потребують уваги та вирішення, а саме: застосування комплексного підходу до оптимізації ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств в умовах війни для забезпечення ефективності їх діяльності.

Мета, матеріали та методи статті. Мета статті є окреслення науково-практичних аспектів щодо здійснення аналітичної оцінки ефективності реалізації ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Аграрний сектор вносить суттєвий вклад у ВВП країни, надходження валютних коштів від здійснення зовнішньоторговельних операцій, забезпечує внутрішній ринок України широким асортиментом продуктів харчування на цілком прийнятному рівні [3, с. 83]. Сільськогосподарські підприємства використовують значний ресурсний потенціал, займаючи до 50 % земель сільськогосподарського призначення концентруючи близько 10 % загальноекономічних активів та забезпечуючи зайнятість 10 % усіх працівників по економіці (табл. 1).

Таблиця 1

Ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств

Назва показника	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	19821,2	19960,2	20005	20113,6	20252,4
% до всього по галузі	47,8	48,1	48,4	48,7	н.д
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	614,3	593,0	581,1	566,7	534,7
% до всього по національній економіці	10,6	10,2	9,8	8,8	8,4
Активи підприємств галузі, млрд грн	1537,3	911,6	983,6	1030,4	1130,3
% до всього по національній економіці	15,4	9,2	9,0	9,0	8,9
Власний капітал підприємств галузі млрд грн	369,3	436,3	483,0	522,8	612,3

Розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [4].

Здійснений нами рестроспективний аналіз економічної результативності діяльності сільськогосподарських підприємств дозволяє окреслити причини, через які вони втрачають своє значення як надійної організаційної бази для зайнятості населення в сфері сільського господарства. Поряд із цим, спостерігаємо значну роль сільського господарства в структурі національної економіки (табл. 2).

Можна виділити головну проблему аграрної галузі це – переважно сировинна експортоорієнтована спрямованість сільськогосподарського виробництва. Зазначене зумовлює «вимивання» із галузі доданої вартості, що є джерелом прибутку, заробітної плати і податкових відрахувань, які в свою чергу, формують економічні інтереси основних «гаравців» в аграрній галузі [8, с. 65]. У цілому позитивно оцінюючи зростання експортної спрямованості сільськогосподарської галузі, з точки зору забезпечення дохідності сільгосподарських товаровиробників та стабілізації валютних надходжень для економіки країни, наголошуємо на присутності проблем з концентрації експорту на обмеженій номенклатурі аграрної продукції.

Таблиця 2
Сільське господарства в економіці України у 2010-2019 рр., %**

Роки					Показники	Зміни: VS / попередній рік %			
2015	2016	2017	2018	2019		2016	2017	2018	2019
12,4	12,1	10,8	10,9	9,7	Частка у ВВП України	-0,3	-1,3	0,1	-1,2
22,7	20,9	18,8	18,6	16,3	Частка у валовому прибутку та змішаному доході по економіці, %	-1,8	-2,1	-0,2	-2,3
3,4	2,5	1,7	2,3	2,1	Частка у чистих податках* сплачених по економіці, %	-0,9	-0,8	0,6	-0,2
4,5	4,7	4,7	5,0	4,7	Частка в оплаті праці найманих працівників по економіці, %	0,2	0	0,3	-0,3
17,8	18,4	17,7	16,6	20,8	Частка в експорті по економіці, %	0,6	-0,7	-1,1	4,2

*чисті податки: податки-субсидії

**Розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [5; 6; 7].

Рівень концентрації експорту сировинної продукції аграрного сектору за період спостереження був надзвичайно високим. Основними експортними культурами були: кукурудза, пшениця, ячмінь, соєві боби та насіння ріпаку. Частка агрегованої групи «Зернові культури» в експорті неперероблених продуктів рослинного походження сягала 77,2 % (2015 р.), а спільна частка агрегованих груп «Зернові культури» та «Насіння і плоди олійних рослин» в експорті неперероблених продуктів рослинного походження в цьому ж році досягала 96 %. При цьому, протягом всього періоду зростала частка експорту у виробництві рослинної продукції – до 55,96 % у 2019 р., коли по зерновим цей показник склав 90,2 %, по олійним, де експорт стримується експортним митом на насіння соняшнику – 38,2 %.

Концентрація вітчизняного аграрного експорту на критично вузькій номенклатурі продукції зумовлює переважання в структурі виробництва сільськогосподарської продукції, галузей сировинного характеру, що впливає виходячи із аналізу структури валової продукції (табл. 3).

Аналіз продуктивності посівних площ за вартістю виробленої продукції (у фактичних цінах) дозволяє відобразити актуальні запити суспільства на аграрну продукцію (табл. 4).

Таблиця 3

Валова продукції сільського господарства*
(окремі види – по Україні)

Види продукції	Роки						Т _{серед}
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Продукція сільського господарства	596833	634433	620476	671294	680982	612122	x
<i>темп зростання, %</i>	x	106,3	97,8	108,2	101,4	89,9	100,5
продукція рослинництва	453017	494462	480157	529348	538706	473377	x
<i>темп зростання, %</i>	x	109,1	97,1	110,2	101,8	87,9	100,9
культури зернові та зернобобові	193390, 3	211762, 4	198633, 1	225618, 7	239728, 2	207778,6	x
<i>темп зростання, %</i>	x	109,5	93,8	113,6	106,3	86,7	101,4
продукція тваринництва	143816	139971	140319	141947	142277	138745	x
<i>темп зростання, %</i>	x	97,3	100,2	101,2	100,2	97,5	99,3
сільськогосподарські тварини (вирощування)	70153,8	70294,1	69802,1	72593,6	74165,4	73409,7	x
<i>темп зростання, %</i>	x	100,2	99,3	104,0	102,2	99,0	100,9
молоко	47320,7	46279,7	45816,9	44813,7	42978	41199,6	x
<i>темп зростання, %</i>		97,8	99,0	97,8	95,9	95,9	97,3

* у постійних цінах 2016 року

Розраховано авторами на основі даних Державної служби статистики України [5; 6; 7].

Якщо по групі зернових культур ще можна стверджувати той факт, що виробляється найбільш дохідна продукція (кукурудза та пшениця), то решта культур: цукрові буряки, картопля, овочі, плоди дозволяють отримати з одиниці площі більш високий дохід, проте займають незначне місце у виробництві валової продукції рослинництва (табл. 5).

Ситуація, коли сільськогосподарські підприємства обрали експортний вектор розвитку, має також недоліки з точки зору забезпечення продовольчої безпеки держави. Існує цілий ряд соціально-економічних проблем, що не дозволяють в стратегічній перспективі [9, с. 60] розглядати господарства населення як надійних постачальників продуктів харчування для потреб внутрішнього ринку. Це, насамперед, зменшення потенціалу їх робочої сили внаслідок об'єктивних соціально-демографічних процесів та обмежений доступ цих суб'єктів до джерел фінансових ресурсів, необхідних для ведення сучасного високотехнологічного виробництва.

Означення економічних аспектів ефективності реалізації ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств в царині фінансових результатів господарювання дозволило підкреслити висновок, що економічна ефективність виробництва є відношенням одержаних результатів до витрат засобів виробництва і живої праці [10, с. 43].

Таблиця 5

**Випуск за видами рослинницької продукції
на 1 га посівної площі, тис грн***

Види продукції	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Пшениця	10,3	13,1	14,9	20,0	21,0
частка у випуску, %	18,2	17,1	18,8	17,9	18,6
Жито	5,7	8,0	9,2	16,6	16,7
частка у випуску, %	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
Ячмінь	7,8	9,8	11,9	13,2	13,0
частка у випуску, %	5,6	5,9	5,9	5,4	5,6
Кукурудза на зерно	15,2	20,8	18,0	30,0	25,2
частка у випуску, %	16,1	18,8	16,2	22,4	20,7
Ріпак	19,1	23,0	28,0	27,4	24,5
частка у випуску, %	3,3	2,2	4,4	4,6	5,1
Насіння соняшнику	16,0	18,3	17,1	20,5	20,1
частка у випуску, %	20,8	23,5	20,6	20,4	19,5
Соя	12,8	19,1	17,3	24,6	18,7
частка у випуску, %	7,0	7,5	6,9	1,7	1,3
Буряк цукровий	34,3	40,7	38,9	37,9	34,6
частка у випуску, %	2,1	2,5	2,4	1,7	1,3
Культури кормові	3,7	4,3	4,8	5,7	5,3
частка у випуску, %	1,9	1,7	1,7	1,6	1,5
Культури овочеві	77,0	72,2	76,2	82,5	101,9
частка у випуску, %	8,7	6,7	6,6	5,8	7,4
Картопля	31,8	31,9	40,4	40,4	48,7
частка у випуску, %	10,5	8,8	10,6	8,7	10,4
Культури плодові та ягідні	69,4	72,5	95,8	92,9	114,2
частка у випуску, %	4,2	3,4	4,3	3,4	3,7

* У фактичних цінах

Розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [5; 6; 7].

Цінові сигнали за умов вільної конкуренції в питанні розміщення ресурсів для формування оптимальної виробничої програми сільськогосподарських підприємств є ключовим тезисом економічної науки [11, с. 101]. Відтак саме співставлення доходів і витрат по галузі має пояснити галузеву структуру виробництва, що склалася.

Основні методологічні передумови такого аналізу наступні: ціноутворення на продукцію та ресурси галузі є об'єктивним процесом, що реалізує актуальні суспільні потреби, тому апріорі між цими цінами має простежуватись тісний позитивний кореляційний зв'язок [12, с. 32]. Проте, на практиці зазначені ціни можуть формуватися в умовах окремих національних економічних систем, що значно відрізняються параметрами економічної кон'юнктури, оскільки у сільському господарстві основним критичним ресурсом виробництва є землі сільськогосподарського призначення. Обмеженість площі сільськогосподарських угідь зумовлює необхідність вибору економічними суб'єктами пріоритетів поміж різними видами

діяльності, тобто не тільки між видами сільськогосподарських культур, а й між напрямками використання отриманого врожаю: на харчування населення, корми худоби та птиці, потреби зовнішнього ринку та біоенергетики. Відповідно до концепції раціональної економічної поведінки такий вибір здійснюється виходячи з мети максимізації ефекту від діяльності, враховуючи рамки, створені економічними системами вищого порядку.

Це добре пояснює первинний розподіл сільськогосподарських галузей рослинництво-тваринництво, що наразі склався в країні. Аналіз динаміки відтворювальної здатності цін в розрізі цих галузей (рис. 1 та рис. 2) демонструє практичний вплив тези щодо диференціації умов ціноутворення на продукції та ресурси. Як вже наголошувалося, у вітчизняній пропозиції рослинницької продукції вагоме місце займають культури, передбачені до експорту. За умов стабільної економічної ситуації (на графіку – 2009-2013 рр.) ціни та витрати на цю продукцію змінювалися синхронно, відображаючи зростаючий попит світового ринку.

З девальвацією національної валюти у 2014-2015 рр. вітчизняні товаровиробники отримали значну конкурентну перевагу – темпи зростання цін в національній валюті на продукцію, що продається на зовнішньому ринку зростали набагато швидшими темпами ніж витрати, що формуються переважно на внутрішньому ринку. У результаті середній за період темп зростання вартості рослинницької продукції значно випередив середній темп зростання витрат.

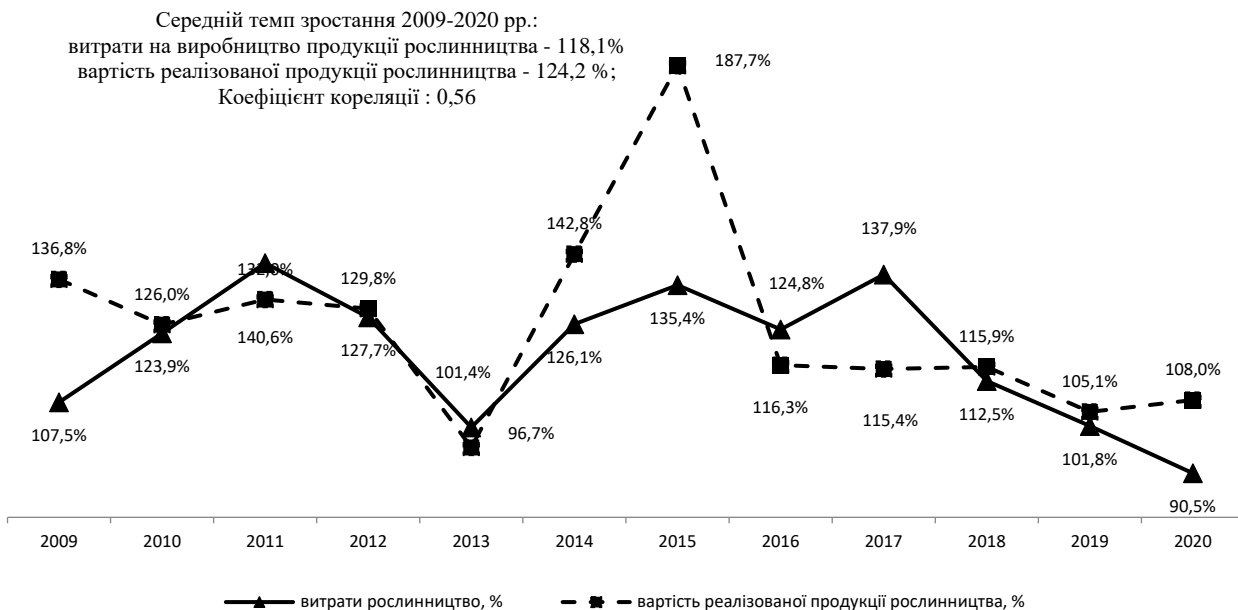

Рис. 1. Співвідношення між темпами зростання вартості реалізованої рослинницької продукції та витрат на її виробництво в сільськогосподарських підприємствах, %*

*Розраховано авторами на основі даних Державної служби статистики України [13]

Натомість, продукція тваринництва більшою частиною споживається на внутрішньому ринку, розширення ємності якого обмежене купівельною спроможністю населення держави.

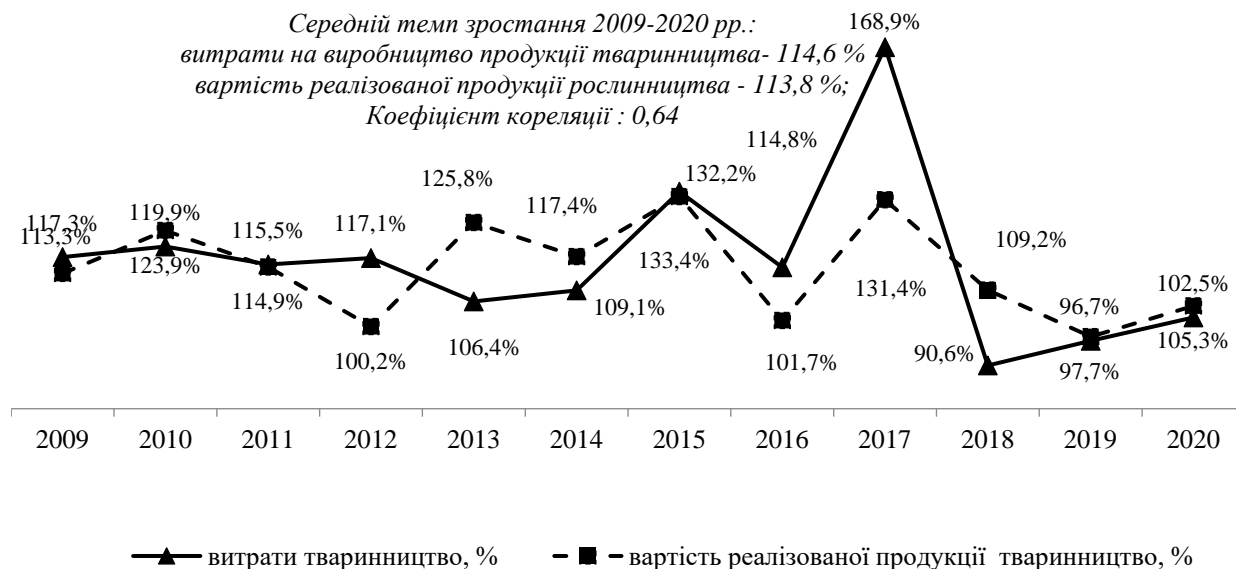

Рис. 2. Співвідношення між темпами змін вартості реалізованої тваринницької продукції та витрат на її виробництво в сільськогосподарських підприємствах

*Розраховано авторами на основі даних Державної служби статистики України [13]

Структурні диспропорції у розвитку аграрного сектору економіки й зокрема сільського господарства поглиблюються та закріплюється ресурсна модель господарювання з переважною орієнтацією на зовнішнього споживача. Національний споживач через невисоку ємність ринку не є пріоритетом, а галузь набула виключної залежності від експорту.

Необхідно зважати на те, що зазначені проблеми мають системний характер, адже ведення сільського господарства передбачає використання обмеженого ресурсу земель сільськогосподарського призначення. Багатоваріантність способів здійснення сільськогосподарського виробництва та використання виробленої на наявних земельних площах рослинницької продукції зумовлює різновекторність розвитку галузі сільського господарства, від якої залежать не тільки доходи власників аграрних підприємств та експортні можливості держави, але й можливості щодо реалізації потенціалу робочої сили населення сільської місцевості.

Висновки. Загалом ефективне використання ресурсів сільськогосподарських підприємств є однією з умов у забезпеченні продовольчої безпеки держави та сприяє у задоволенні населення країни високоякісними продуктами харчування. Орієнтація на ефективність використання ресурсного потенціалу вимагатиме від сільськогосподарських

підприємств ухвалення стратегічних рішень щодо покращення стану МТП, кадрового забезпечення та правильного використання земельних ресурсів.

Література:

1. Россоха В. В., Нечипоренко О. М. Прогнозування економічної ефективності сільськогосподарського підприємства: можливості і обмеження *АГРОСВІТ*. № 1, 2023. С. 3–9.
2. Шеленко Д.І., Баланюк І.Ф., Баланюк В.С. Соціальний капітал у розвитку соціального підприємництва. *Економіка АПК*. 2021. № 11. С. 44–53.
3. Алексеева О.В. Роль аграрного підприємництва у забезпеченні зайнятості населення. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 38. Ч. 1. С. 80-85.
4. Діяльність суб'єктів господарювання 2020. Статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/11/DSG_2019.pdf
5. Сільське господарство України 2018. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2019. 235 с.
6. Сільське господарство України 2019. Статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/zb_sg_Ukr_2019.pdf
7. Сільське господарство України 2020. Статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/09/zb_sg_Ukr_2020.pdf.
8. Шпикуляк О.Г., Воскобійник Ю.П., Саблук Р.П., Овсянніков О.В. Формування і розвиток ринку зерна в Україні. Монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2008. 190 с.
9. Кустрич Л.О. Особливості забезпечення ресурсного потенціалу підприємств сільськогосподарської сфери за сучасних реалій економіки. *Інтелект XXI*. № 6. 2017. С. 59-62.
10. Шпикуляк О.Г., Материнська О.А., Мазур Г.Ф. Ефективність виробництва зерна сільськогосподарськими підприємствами: теоретико-методологічний аспект. *Економіка АПК*. 2014. № 12. С. 34-42.
11. Шпикуляк О.Г., Алексеева О.В. Розвиток фермерських господарств в організаційно-економічному забезпеченні зайнятості населення. *Економіка АПК*. 2021. № 4. С. 95–107. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.2021040>
12. Balaniuk I., Shelenko D., Shpykuliak O., Sas L., Cherneviy Y., Diuk A. Determinants of performance indicators of agricultural enterprises. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2023. Vol. 45. No. 1: 29-41. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.04>. URL: <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/index>
13. Витрати на виробництво продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References:

1. Rossokha, V., & Nechyporenko, O. (2023). Prohnozuvannia ekonomichnoi efektyvnosti silskohospodarskoho pidpriemstva: mozhlyvosti i obmezhenia. [Forecasting the economic efficiency of an agricultural enterprise: opportunities and limitations]. *Agrosvit*. pp. 3–9. [in Ukrainian].
2. Shelenko, D.I., Balaniuk, I.F. & Balaniuk, V.S. (2021). Sotsialnyi kapital u rozvytku sotsialnoho pidpriemnytstva. [Social capital in the development of social entrepreneurship]. *Ekonomika APK*, 11, pp. 44-53. [in Ukrainian].
3. Alekseeva, O.V. (2019). Rol ahrarnoho pidpriemnytstva u zabezpechenni zainiatosti naselennia. [The role of agrarian entrepreneurship in ensuring employment of the population]. *Black Sea Economic Studies*. Is. 38. P. 1. pp. 80-85. [in Ukrainian].
4. Diialnist subiektiv hospodariuvannia 2020. [Activity of business entities 2020]. Statistical collection. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/11/DSG_2019.pdf [in Ukrainian].

5. Silske gospodarstvo Ukrainy 2018. [Agriculture of Ukraine 2018]. Statistical collection. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2019. 235 p. [in Ukrainian].
6. Silske gospodarstvo Ukrainy 2019. [Agriculture of Ukraine 2019]. Statistical collection. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/zb_sg_Ukr_2019.pdf [in Ukrainian].
7. Silske gospodarstvo Ukrainy 2020. [Agriculture of Ukraine 2020]. Statistical collection. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/09/zb_sg_Ukr_2020.pdf. [in Ukrainian].
8. Shpykuliak, O.H., Voskobiynyk, Y.P., Sabluk, R.P., & Ovsyannikov, O.V. (2008). *Formuvannia i rozvytok rynku zerna v Ukraini. [Formation and development of the grain market in Ukraine]*. Monograph. K.: NNC IAE. [in Ukrainian].
9. Kustrich, L.O. (2017). Osoblyvosti zabezpechennia resursnoho potentsialu pidpriemstv silskohospodarskoi sfery za suchasnykh realii ekonomiky. [Peculiarities of ensuring the resource potential of enterprises in the agricultural sphere under modern realities of the economy]. *Intelligence XXI*. No. 6. pp. 59-62. [in Ukrainian].
10. Shpykuliak O.H., Materynska, O.A., & Mazur, G.F. (2014). Efektyvnist vyrobnytstva zerna silskohospodarskymy pidpriemstvamy: teoretyko-metodolohichni aspekt. [Efficiency of grain production by agricultural enterprises: theoretical and methodological aspect]. *Economy of agro-industrial complex*. No. 12. pp. 34-42. [in Ukrainian].
11. Shpykuliak O.H., & Alekseeva, O.V. (2021). Rozvytok fermerskykh gospodarstv v orhanizatsiino-ekonomichnomu zabezpechenni zainiatosti naseleння. [Development of farms in the organizational and economic provision of employment of the population]. *Economy of agro-industrial complex*. No. 4. pp. 95–107. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.2021040> [in Ukrainian].
12. Balaniuk, I., Shelenko, D., Shpykuliak, O., Sas, L., Cherneviy, Y., & Diuk, A. Determinants of performance indicators of agricultural enterprises. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2023. Vol. 45. No. 1. pp. 29-41.
13. Vytraty na vyrobnytstvo produktsii silskoho gospodarstva v silskohospodarskykh pidpriemstvakh. [Costs for the production of agricultural products in agricultural enterprises]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

Журнал

***«Наукові інновації та
передові технології»***

*(Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 11(25) 2023

Підписано до друку 07.09.2023 р.
Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.

Підготовлено рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл.,
м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
e-mail: gotoprint@gmail.com